

عوامل اقتصادی - اجتماعی موثر بر ناامنی غذایی در مناطق روستایی شهرستان بندرانزلی

محبوبه صفرپور^۱، جعفر عزیزی^۲، محبوبه صفرپور^۳، میلاد دانشی مسکونی^{۴*}

چکیده

ناامنی غذایی عدم دسترسی مردم در تمام اوقات به غذای کافی برای داشتن یک زندگی سالم یا توانایی محدود برای دستیابی به غذا از راه‌های مقبول اجتماعی می‌باشد. تامین امنیت غذایی برای جامعه به عنوان یکی از اهداف کلان برنامه ریزی‌های توسعه اقتصادی و اجتماعی است. این مطالعه با هدف بررسی ارتباط ناامنی غذایی و برخی عوامل اقتصادی- اجتماعی خانوارها در مناطق روستایی شهرستان بندرانزلی در سال ۱۳۹۰ انجام گردید. در این مطالعه مقطعی و توصیفی- تحلیلی 400 خانوار روستایی شهرستان بندرانزلی به روش دو مرحله‌ای- خوشه‌ای انتخاب شدند. داده‌های جمعیتی، اجتماعی و اقتصادی خانوارها از طریق پرسشنامه اطلاعات عمومی گردآوری و وضعیت امنیت غذایی با پرسشنامه ۱۸ گویه‌ای امنیت غذایی خانوار USDA سنجیده شد. داده‌ها با استفاده از نرم افزار آماری SPSS¹⁹ پردازش شدند و با قبول سطح معنی داری $P < 0.05$ مورد قضاوت آماری قرار گرفتند. به منظور بررسی ارتباط امنیت غذایی و متغیرهای مورد بررسی از تحلیل عاملی و آزمون‌های آماری مجذور کای، T، مستقل، ضریب همبستگی اسپیرمن و برداش رگرسیون لجستیک استفاده شد. نتایج مطالعه حاضر نشان دهنده وجود ارتباط بین ناامنی غذایی و متغیرهای بعد خانوار، هزینه خانوار، درآمد، سطح تحصیلات، جایگاه شغلی والدین، وضعیت اقتصادی- اجتماعی خانوار بود.

کلیدواژه: ناامنی غذایی، عوامل اقتصادی- اجتماعی، خانوار روستایی، بندرانزلی، ایران

مقدمه

با وقوع بحران غذا در اوایل دهه ۱۹۷۰، مفهوم امنیت غذایی مورد توجه قرار گرفت و مطالعات متعددی ابعاد مختلف آن را مورد بررسی قرار دادند (عبادی، ۱۳۸۳). ناامنی غذایی را می‌توان عدم دسترسی مردم در تمام اوقات به غذای کافی برای داشتن یک زندگی سالم یا توانایی محدود برای دستیابی به غذا از راه‌های مقبول اجتماعی تعریف کرد (Furness et al., 2004; Melgar-Quinonez, et al., 2006; Frongillo et al., 2006). میلیون‌ها نفر در جهان از گرسنگی و سوء تغذیه رنج می‌برند که ناامنی غذایی یک عامل موثر در ایجاد این مشکلات می‌باشد. ناامنی غذایی می‌تواند به صورت مزمن، فصلی، گذرا و یا در سطح خانوار، منطقه و یا ملت ایجاد شود و یک پدیده پیچیده و چند بعدی است که علاوه بر کمیت و کیفیت شامل ابعاد اجتماعی- فرهنگی و روانی نیز بوده و به افرادی که

* نویسندگان به ترتیب: 1- دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت، 2- استادیار اقتصاد کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت، 3- دانشجوی کارشناسی ارشد علوم تغذیه، گروه تغذیه و بیوشیمی، دانشگاه علوم پزشکی تهران و 4- دانشجوی کارشناسی ارشد علوم تغذیه، گروه تغذیه و بیوشیمی، دانشگاه علوم پزشکی تهران

تنها ذخایر انرژی و مواد مغذی کافی ندارند محدود نمی شود بلکه زمانی که مردم حق انتخاب غذا را ندارند، ترس از تمام شدن غذا را دارند و یا تغییرات عمده ای در ترجیحات غذایی خود می دهند، نیز پدیدار می گردد (Sarlo-La et al., 2001). اگر چه ناامنی غذایی و گرسنگی از محدودیت منابع مالی ناشی می شوند، اما اندازه گیری فقر و درآمد، اطلاعات واضحی از وضعیت امنیت غذایی نمی دهند. مطالعات نشان داده است که بسیاری از خانوارهای کم درآمد در وضعیت امن غذایی قرار دارند، در حالی که درصد کمی از خانوارهایی که فقیر نیستند نیز ناامنی غذایی دارند (Hamilton et al, 1997; Bickel et al, 2000). ناامنی غذایی یک تجربه زنجیره ای است که از نگرانی و اضطراب درباره غذا در سطح خانوار آغاز می شود و تا پدیدار شدن گرسنگی در بین کودکان پیشرفت می کند؛ بنابراین برای اندازه گیری پدیده ناامنی غذایی و گرسنگی یک روش مستقیم نیاز است. پرسش نامه ۱۸ آیتمی امنیت غذایی خانوار USDA مجموعه خاصی از تجربیات و مشخصه هایی را می سنجد که ممکن است در خانوار ناامن غذایی پدیدار شود (Keenan et al, 2001; Bickel et al, 2000). کمیته بررسی ده ساله جمعیت موجود (Census Current Population Survey) برای اولین بار در سال ۱۹۹۵، در ایالات متحده آمریکا در سطح ملی ناامنی غذایی را اندازه گیری نمود. نتایج نشان داد که میزان ناامنی غذایی تا سال ۲۰۰۰ سیر نزولی و بعد از آن روند صعودی پیدا نموده بود (Nord et al, 2008). آگاهی در مورد عوامل موثر بر ناامنی غذایی موجب می شود که درک بهتری از خانوارهایی که احتمالاً تحت تاثیر آن قرار گرفته اند و ملاحظاتی که برای کاهش آن امکان پذیر می باشد، فراهم نماید (Jayana et al; 2009). در ایران برای ارزیابی امنیت غذایی خانوار بیشتر از شاخص های غیر مستقیم استفاده شده است (حکیم و همکاران، ۱۳۸۹). افزایش ناامنی غذایی طی دهه اخیر نتیجه کاهش رشد اقتصادی بوده که این کاهش موجب افزایش قیمت سوخت و غذا شده است و این وضعیت بیشترین تاثیر را بر روی کشورهای درحال پیشرفت داشته است (FAO 2008). براساس مطالعات کشورهای مختلف شیوع ناامنی غذایی در کشورهای در حال توسعه ۵.۷٪ تا ۷۳٪ و در کشورهای توسعه یافته ۱۰٪ تا ۱۱.۲٪ می باشد (محمد زاده همکاران، ۱۳۸۹). مطالعات اخیر انجام شده نمایانگر شیوع گسترده ناامنی غذایی در ایران است؛ به گونه ای که شیوع ناامنی در یزد ۳۰/۵ درصد، در اصفهان ۳۶/۶ درصد (محمدزاده و همکاران، ۱۳۸۹)، در دزفول ۳۷/۶ درصد (حکیم و همکاران، ۱۳۸۹)، در شیراز ۴۴ درصد (رامش و همکاران، ۱۳۸۷)، در شهرستان ری ۵۰/۲ درصد (پیاب و همکاران، ۱۳۹۰)، در ارسنجان ۳۷/۶ درصد (نجفی و همکاران، ۱۳۸۳)، در اسدآباد تبریز ۳۶/۳ درصد (استادرحیمی و همکاران، ۱۳۸۵)، در بوشهر ۸۶ درصد (محمدپور و همکاران، ۱۳۸۹) و در دهستان قره سو شهرستان خوی ۵۹/۶ درصد (شرفخانی و همکاران، ۱۳۸۸) گزارش شده است. طی بررسی های به عمل آمده، تا کنون در شهرستان بندرانزلی وضعیت امنیت غذایی مورد سنجش قرار نگرفته است. با توجه به اهمیت اندازه گیری امنیت غذایی به طور مستقیم و نیاز سازمان های توسعه و سایر انستیتوها به اندازه گیری ناامنی غذایی خانوار برای طراحی برنامه، برنامه ریزی هدفمندانه، اجرا، پایش و ارزشیابی و عدم تحقیق در زمینه اندازه گیری مستقیم شیوع ناامنی غذایی در خانوارهای روستایی شهرستان بندرانزلی مطالعه حاضر به این منظور می باشد تا نتایج بدست آمده بتواند مورد استفاده برنامه ریزان قرار گیرد و از عوارض ناشی از ناامنی غذایی جلوگیری به عمل آید.

روش تحقیق

این مطالعه از نوع مقطعی و توصیفی-تحلیلی می باشد روش گردآوری داده ها میدانی و روش نمونه گیری دو مرحله ای خوشه ای از نوع تصادفی بود. جامعه مورد بررسی در این تحقیق شامل ۶۳۲۸ خانوار (۱۱۸۱۰ مرد، ۱۰۶۸۱ زن) از ۲۸ روستای شهرستان بندرانزلی در پاییز سال ۱۳۹۰ بودند. متغیرها در این تحقیق وضعیت ناامنی غذایی، عوامل اقتصادی (وضعیت اقتصادی، هزینه خانوار)، عوامل

اجتماعی (سن، بعد خانوار، سطح تحصیلات، وضعیت شغلی) در نظر گرفته شد. ویژگی‌های جمعیتی، شامل سن سرپرست و فرد پاسخ دهنده، جنس و قومیت سرپرست، تعداد فرزندان، بعد خانوار، مشخصات اجتماعی و اقتصادی از طریق پرسشنامه اطلاعات عمومی و با مصاحبه حضوری (در صورت رضایت) گردآوری شد و برای تعیین ناامنی غذایی از پرسشنامه استاندارد ۱۸ آیتمی امنیت غذایی USDA استفاده شد. این پرسشنامه توسط دپارتمان کشاورزی ایالات متحده آمریکا مورد سنجش قرار گرفته و در ایران نیز دارای اعتبار سنجی (محمد زاده و همکاران، ۱۳۸۹) بالایی بوده و برای مطالعات اپیدمیولوژیک مناسب تشخیص داده شده است. این پرسشنامه ابزار رایج اندازه‌گیری مستقیم امنیت غذایی بوده و دارای ۲ بخش است: به گزینه‌های "اغلب اوقات درست"، "بعضی اوقات درست"، "تقریباً هر ماه"، "برخی ماه‌ها" و "بله" امتیاز مثبت (نمره ۱) و به پاسخ‌های "درست نیست"، "تنها ۱ یا ۲ ماه" و "خیر" امتیاز منفی (غیر صفر) تعلق می‌گیرد. وضعیت امنیت غذایی در ۴ سطوح امن غذایی، ناامنی غذایی بدون گرسنگی، ناامنی غذایی با گرسنگی متوسط، ناامنی غذایی با گرسنگی شدید می‌باشد. در آنالیز آماری سه گروه دچار ناامنی غذایی با یگدیگر ادغام شده و به طور کلی دو گروه امن غذایی و ناامن غذایی داشتیم؛ امتیاز امنیت غذایی نیز به عنوان یک متغیر کمی مورد آنالیز قرار گرفت. برای تعیین وضعیت اقتصادی، ۲ شاخص تعداد اقلام زندگی خانواده و وضعیت مالکیت منزل بررسی شد. در مورد تعداد اقلام خانواده از سرپرست خانوار سؤال شد که از بین ۹ قلم زندگی کدام را دارند: منزل شخصی، ماشین شخصی، کامپیوتر یا لپ‌تاب، ماشین ظرفشویی، تلویزیون رنگی صفحه نمایش تخت، یخچال سایید بای سایید، میکروفر، فرش دستبافت، منزل اضافی، فرش دستبافت. در هنگام آنالیز آماری، داشتن کمتر یا مساوی ۳ عدد از این اقلام به عنوان وضعیت اقتصادی ضعیف، ۴ تا ۶ قلم به عنوان وضعیت اقتصادی متوسط و ۷ یا بیشتر از اقلام به عنوان وضعیت اقتصادی خوب در نظر گرفته شد. در مورد وضعیت تملک منزل از سرپرست خانوار خواسته شد که یکی از گزینه‌های ملک شخصی، اجاره یا رهن و در رایگان یا سازمانی یا در برابر خدمت را انتخاب کنند. داده‌ها پس از جمع‌آوری، با استفاده از نرم‌افزار SPSS¹⁹ تجزیه و تحلیل شدند. آمار توصیفی برای تنظیم داده‌ها و تعیین شاخص‌ها (جداول توزیع فراوانی، میانگین و انحراف معیار) و آمار استنباطی (آزمون فرض) برای تجزیه و تحلیل فرضیه استفاده شد.

نتایج

در این مطالعه تعداد ۴۰۰ خانوار از ۸ روستای شهرستان بندر انزلی بررسی شد. شیوع ناامنی غذایی در جمعیت مورد نظر ۴۹٪ بود. به طوری که ناامنی غذایی بدون گرسنگی، با گرسنگی متوسط و شدید به ترتیب ۲۸/۲، ۱۰/۶ و ۴ درصد بود. نتایج آزمون‌های آماری مختلف نشان داد که بین متغیرهای وضعیت سواد والدین، وضعیت شغلی والدین و مالکیت منزل با وضعیت امنیت غذایی ارتباط معنی‌داری وجود دارد. ارتباط معنی‌داری بین وضعیت اقتصادی و وضعیت امنیت غذایی مشاهده شد ($P < 0.001$). بین متغیرهای سن و قومیت با وضعیت امنیت غذایی ارتباط معنی‌داری مشاهده نشد. ناامنی غذایی در خانوارهای با وضعیت اجتماعی-اقتصادی پایین‌تر بیشتر بود.

جدول شماره ۱: توزیع فراوانی وضعیت امنیت غذایی در خانوارهای روستایی شهرستان بندر انزلی ۱۳۹۰

وضعیت امنیت غذایی	فراوانی	درصد
امن غذایی	۲۰۴	۵۱
ناامن غذایی بدون گرسنگی	۱۱۴	۲۸.۵
ناامن غذایی با گرسنگی متوسط	۶۶	۱۶.۵
ناامن غذایی با گرسنگی شدید	۱۶	۴
جمع	۴۰۰	۱۰۰.۰

ماخذ: یافته‌های تحقیق

جدول شماره ۲: توزیع فراوانی متغیرهای مستقل کیفی بر حسب امنیت غذایی خانوارهای روستایی شهرستان بندر انزلی سال ۱۳۹۰

P- value	تعداد کل	ناامن غذایی		امن غذایی		متغیرهای کیفی	
		درصد	تعداد	درصد	تعداد		
<0.0001	۳۵۳	%۵۵.۲	۱۹۵	%۴۴.۸	۱۵۸	خانه دار	شغل مادر
	۴۷	%۱۹.۱	۹	%۸۰.۹	۳۸	شاغل	
۰.۰۲۰	۱۸	%۷۷.۸	۱۴	%۲۲.۲	۴	بی کار	شغل پدر
	۳۸۲	%۶۷.۳	۷۴	%۵۰.۳	۱۹۲	شاغل	
۰.۰۴	۳۵۷	%۵۵.۵	۱۹۸	%۴۴.۵	۱۵۹	سیکل	تحصیلات مادر
	۴۳	%۱۴	۶	%۸۶	۳۷	بالتر از سیکل	
۰.۰۲	۳۱۱	%۶۰.۵	۱۸۸	%۳۹.۵	۱۲۳	سیکل	تحصیلات پدر
	۸۹	%۱۸	۱۶	%۸۲	۷۳	بالتر از سیکل	
<۰.۰۰۰۱	۱۸۰	%۶۳.۳	۱۱۴	%۳۶.۷	۶۶	غیر مالک	مالکیت منزل
	۲۲۰	%۴۰.۹	۹۰	%۵۹.۱	۱۳۰	مالک	
<۰.۰۰۰۱	۲۱۶	%۶۶.۲	۱۴۳	%۳۳.۸	۷۳	ضعیف	وضعیت اقتصادی
	۱۵۷	%۳۶.۳	۵۷	%۶۳.۷	۱۰۰	متوسط	
	۲۷	%۱۴.۸	۴	%۸۵.۲	۲۳	خوب	

ماخذ: یافته‌های تحقیق

جدول شماره ۳: مدل نهایی عوامل موثر بر امنیت غذایی با تعدیل برای اثر مخدوش کننده‌ها

متغیر مستقل	OR (فاصله اطمینان ۹۵٪)	P-value
شاغل بودن مادر	۳.۶۲(1.56-8.37)	0.003
شاغل بودن پدر	3.30(1.001-10.90)	0.05
تحصیلات پدر	4.71(2.29-9.68)	<0.0001

ماخذ: یافته‌های تحقیق

بحث

یافته‌های این مطالعه نشان داد که ۴۹٪ خانوارهای روستایی بندرانزلی ناامنی غذایی داشتند. در مطالعه‌ای که بر روی ساکنان منطقه اسدابادی تبریز انجام شد شیوع ناامنی غذایی ۳۶.۳٪ بود. کرم سلطانی و همکاران در بررسی خانوارهای یزد، شیوع ناامنی غذایی را ۳۰.۵٪ گزارش کردند. در این دو مطالعه از پرسش نامه ۶ آیتمی امنیت غذایی خانوار USDA استفاده شده بود که از پرسشنامه ۱۸ آیتمی دقت کمتری دارد. در هر دو مطالعه، همانند مطالعه حاضر از روش مستقیم، اما پرسش نامه متفاوت استفاده شده بود. یافته‌های طرح مطالعات الگوی مصرف مواد غذایی خانوار و وضعیت تغذیه‌ای کشور نشان داد که شیوع ناامنی غذایی خفیف، متوسط و شدید در کشور به ترتیب ۱۰.۴٪، ۷.۶٪ و ۵.۲٪ است. دینی ترکمانی در سال ۱۳۷۹ بررسی را با هدف برآوردی از شاخص امنیت غذایی در ایران انجام داد که این شاخص برای دوره‌های ۶۹-۷۵ در سطح کلان برابر ۱/۷۲ است که این میزان به معنای بالابودن امنیت غذایی است همچنین در سال ۱۳۸۲ پژوهشی را با هدف برآورد امنیت غذایی در ایران و ارزیابی از نحوه مراجعه به رویکردهای نظری رقیب با ناامنی غذایی انجام داد. نتایج نشان داد با وجود امنیت غذایی بالا در سطح ملی بخش قابل توجهی از خانوارها ناامنی غذایی بالایی و سطح خرد داشتند که این نمایانگر نابرابری توزیع درآمد و مصرف در جامعه بود. پژوهش‌هایی نیز در سایر نقاط دنیا به روش مستقیم انجام شده است. شیوع ناامنی غذایی طی سال‌های ۱۹۹۵ تا ۲۰۱۰ بین ۱۰.۱٪ تا ۱۴.۵٪ در نوسان بوده است. مطالعه بر روی خانوارهای کانادایی نشان داد که ۱۰٪ جمعیت کانادا در خانوارهای ناامن غذایی زندگی می‌کردند. همچنین یافته‌های مطالعه روی ۱۹۹ خانوار تایلندی نشان داد که تنها ۴۴.۲٪ خانوارها امنیت غذایی داشتند. ناامنی غذایی در سه کشور فیلیپین، بولیوی و بورکینافاسو به ترتیب ۳۵٪، ۷۰٪ و ۷۳٪ بود. مطالعه‌ای روی ۱۰۱ خانوار آفریقایی ساکن در شمال شرقی ایالات متحده آمریکا نشان داد که شیوع ناامنی غذایی در این خانوارها ۵۳٪ بود. شیوع ناامنی غذایی خانوارهای شهر جاوه در اندونزی طی بحران اقتصادی در سطح خانوار، بزرگسال و کودک به ترتیب ۳۲٪، ۸٪ و ۳۲٪ بود. شیوع گرسنگی در فدراسیون روسیه بالا و ۷۷٪ در زنان مورد مطالعه، ۷۰٪ خانوارها و ۳۳٪ کودکان گرسنه بودند. شیوع برآورد شده در روسیه مشابه مطالعه نیویورک در سال ۱۹۹۳ بود (در سطح زنان، خانوار و کودکان به ترتیب ۴۶.۸٪، ۲۵.۹٪ و ۱۸.۳٪). همچنین یافته‌های مطالعه خانوارهای کم درآمد لس آنجلس با پرسشنامه ۶ آیتمی نشان داد که ۲۴.۴٪ جامعه مورد بررسی ناامنی غذایی داشتند. در مطالعه حاضر بیشترین مواردی که به عنوان تجربیات ناامنی غذایی در خانوارها گزارش شده عبارت از: اضطراب و نگرانی در مورد تمام شدن مواد غذایی، عدم توانایی خرید دوباره آذوقه تمام شده،

مصرف نکردن مواد غذایی متعادل، احساس کمتر از مقدار مورد نیاز خوردن، متکی بودن به مواد غذایی ارزان قیمت برای تغذیه فرزندان و کم کردن حجم و تعداد وعده‌های در افراد پاسخ دهنده بودند. برای نمونه افرادی که به گویه‌های اضطراب و عدم توانایی پاسخ مثبت دادند عمدتاً یک ماده غذایی را مانند برنج مثال می‌زدند. در مطالعه‌ای که در سه کشور فیلیپین، بولیوی و بوركینافاسو انجام شد، هزینه‌های خوراک در خانوارهای ناامن غذایی بیشتر بود. همبستگی معنی‌داری بین ناامنی غذایی و مصرف منابع حیوانی، سبزیجات، روغن و چربی مشاهده شد. در مطالعه حاضر شیوع ناامنی غذایی در خانوارهایی که فرزندان بیشتری داشتند و خانوارهای دارای فرزند زیر ۱۸ سال، بالاتر بود. ناامنی غذایی با وضعیت اقتصادی رابطه معنی‌داری داشت. خانوارهای با وضعیت اجتماعی-اقتصادی پایین ناامنی غذایی بیشتری را گزارش کردند. پس از یکسان‌سازی سایر عوامل، اثر داشتن فرزند زیر ۱۸ سال، وضعیت اجتماعی-اقتصادی باقی ماند. ناامنی غذایی در اسدآباد تبریز نیز با بعد خانوار، درآمد سرانه، رده شغلی و میزان تحصیلات ارتباط داشت. در مطالعه خانوار تحت پوشش کمیته امداد وجود فرد بیمار، سواد، وضع فعالیت سرپرست، نسبت افراد شاغل در خانوار و شبکه حمایت خانوادگی با ناامنی غذایی مرتبط بودند. ناامنی غذایی در ایالات متحده آمریکا در خانوارهای با درآمد زیر خط فقر، زن سرپرست، سیاه پوست، هیسپانیک، دارای کودک و ساکن کلان شهرها از میانگین ملی، بالاتر بود. در کانادا ناامنی غذایی در خانوارهای کم درآمد، زن سرپرست، دارای کودک، اجاره نشین و تحت پوشش حمایت‌های اجتماعی بیشتر بود. ناامنی غذایی با درآمد، وضعیت اشتغال و دریافت جیره غذایی مهاجران آفریقایی ارتباط داشت. مطالعه مهاجران ساکن در ایالت پادشاهی انگلستان و کارولینای شمالی نتایج مشابهی داشت. توزیع گرسنگی درون خانوارها در روسیه و نیویورک متفاوت بود. در روسیه، گرسنگی مادر و در نیویورک گرسنگی خانوار شایع‌تر بود. ناامنی غذایی در خانوارهای لس آنجلس با درآمد، ارتباط معکوس داشت و احتمال قرار گرفتن خانوارهای دارای کودک در طبقه ناامنی غذایی ۱.۷ برابر خانوارهای بدون کودک بود. ناامنی غذایی در مالزی نیز با افزایش تعداد کودکان افزایش یافت. یافته‌های مطالعه خانوارهای آفریقایی جنوبی نشان داد که با افزایش بعد خانوار فقر نیز افزایش می‌یابد. ترکیب و بعد خانوار بر ناامنی غذایی اثر می‌گذارد. با افزایش بعد خانوار بر حداقل نیاز به مقدار مواد غذایی افزوده می‌شود. وجود کودک در خانواده، با هزینه‌هایی مانند آموزش، رفت و آمد مدرسه، پوشاک و مراقبت‌های بهداشتی و سلامت همراه است. در خانوارهای با درآمد محدود، با افزایش هزینه‌های غیر خوراک، هزینه‌های خوراک کاهش می‌یابد. بنابراین با افزایش بعد خانوار، حجم و تعداد وعده‌ها کاهش می‌یابد و ناامنی غذایی پدیدار می‌شود.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

با توجه به نتایج مطالعه بهبود وضعیت شغلی والدین، افزایش سطح سواد والدین، بکارگیری برنامه تنظیم خانواده برای کاهش بعد خانوار، ارائه برنامه‌های آموزش تغذیه از سانه‌های گروهی، حمایت سازمان‌های مربوطه جهت طراحی سبد غذایی مناسب پیشنهاد می‌شود همچنین تبدیل کشاورزی معیشتی به اقتصادی و تامین امنیت غذایی در منطقه، راه را برای رسیدن به هدف کاهش ناامنی غذایی هموار می‌سازد و کشاورزی ارگانیک یکی از روش‌های تولید غذای سالم است و تولید غذای کافی و سالم برای آحاد جامعه از اهداف بخش کشاورزی است.

منابع

- ۱) دینی ترکمانی، ع. امنیت غذایی و برآورد آن در ایران. (۱۳۷۹)، پژوهشنامه بازرگانی، شماره ۱۴: ۱۴۸-۱۲۱
- ۲) دینی ترکمانی، ع. (۱۳۸۲)، برآورد امنیت غذایی در ایران و ارزیابی از نحوه مراجعه رویکردهای نظری رقیب با ناامنی غذایی، تهران: نخستین همایش کشاورزی و توسعه ملی: ۹۸۲-۹۵۳
- ۳) شرفخانی، ر.، دستگیری، س.، آغاجی اصل، ر.، قوام زاده، س. (۱۳۹۰)، شیوع عوامل موثر بر ناامنی غذایی خانوار: یک مطالعه مقطعی (دهستان قره سو، شهرستان خوی-۱۳۸۸). مجله پزشکی ارومیه، دوره بیست و دوم، شماره دوم: ۱۲۸-۱۲۳
- ۴) کرم سلطانی ز. بررسی ارتباط چاقی و ناامنی غذایی در دانش آموزان دبستانی شهر یزد. پایان نامه کارشناسی ارشد رشته علوم بهداشتی در تغذیه، دانشکده بهداشت و انستیتو تحقیقات بهداشتی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، ۱۳۸۳.
- ۵) محبوب س، توتونچی ه، استادرحییمی ع. عوامل موثر بر ناامنی غذایی: یک مطالعه مقطعی در شهر تبریز سال ۸۴-۱۳۸۳. مجله علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل ۱۳۸۵؛ ۳: ۲۳۹-۲۳۳
- ۶) نجفی ب، شوشتریان آ. هدفمندسازی یارانه ها و حذف ناامنی غذایی: مطالعه موردی ارسنجان. پژوهشنامه بازرگانی ۱۳۸۳؛ ۲۱: ۱۲۷-۱۵۱
- ۷) Frongillo AE, Nanama S. Development and Validation of an Experience-Based Measure of Household Food Insecurity within and across Seasons in Northern Burkina Faso. J Nutr 2006; 136: 1409S-1419S.
- ۸) Food insecurity in United States. Available (2008), at: <http://www.ers.usda.gov/briefing/FoodSecurity/redings.htm#statistical>
- ۹) Furness BW, Simon PA, Wold CM, Anderson J. Prevalence and predictors of food insecurity among low-income households in Los Angeles County. Public Health Nutrition 2004; 7: 791-794
- ۱۰) Jayna M, Dave, Alexandra E, Evans Ruth P, Saunders Ken W, Watkins Karin A, Pfeiffe. Associations among Food Insecurity, Acculturation, Demographic Factors, and Fruit and Vegetable Intake at Home in Hispanic Children. Am J Diet Nutr 2009; 109: 697-701
- ۱۱) Melgar-Quinonez, HR., Zubieta, AC., Mknelly, B., Nteziyaremye, A., Gunfordy, C. (2006), Household Food Insecurity and Food Expenditure in Bolivia, Burkina Faso, and the Philippines. J Nutr; 1431S-1437S.
- ۱۲) Sarlio-Lahteenkorva S, Lahelma E. Food insecurity is associated with past and present economic disadvantage and body mass index. J Nutr 2001; 131: 2880-2884.

Corresponding Author: mahboobeh safarpour

Mahboobeh safarpour, jaafar azizi2, mahjoobeh safarpour3, milad daneshi maskooni4

Abstract

Food insecurity is lack of public access at all times to enough food for a healthy life, or a limited ability to achieve food of socially acceptable ways. Providing of Food security for the society is as one of the major objectives of economic and social development planning. The aim of this study was to investigate the relationship between food insecurity and some of socioeconomic factors in rural households of Bandaranzali.

In this cross-sectional study 400 rural households of Bandaranzali were selected by two-step cluster method. Demographic, social and economical data of households was collected through a general questionnaire; and food security status was measured with a 18 item USDA Household Food Security questionnaire. To examine the relationship between food security and investigated variables was used factor analysis, *chi-square*, *t-independent* and *spearman correlation coefficient* tests and logistic regression.

The results of study indicated that was relationship between food insecurity and variables including household dimension, income level, education level, parental occupational status and household socioeconomic status ($P < 0.05$). The overall with improvement of significant variables associated to the study, probably measures of household food insecurity in the rural households of Bandaranzali and perhaps other rural households of Iran is reduced.

Keywords: *food insecurity, socioeconomic factors, rural households, Bandaranzali, Iran*

1- MSc. Student , Department of Agricultural Management , Rasht Branch, Islamic Azad University, Rasht, Iran

2- ,Department of Agricultural Management , Rasht Branch, Islamic Azad University, Rasht, Iran

3- MSc. Student, Depatmant of Nutrition & Biochemistry, Tehran University of Medical Sciences

4- MSc. Student, Depatmant of Nutrition & Biochemistry, Tehran University of Medical Sciences

Email: maitnsafarpour@yahoo.com